

עוד זירת מאבק בין מזרח למערב

15/8/79 "מיזרח ומערב"

**הפולשים
המרוקאים
יוצאים ממרוקס
בזרם לסהרה
הספרדית,
בשנת 1975**

הפלישה המתואמת והסיפוח הכפול היפנו עתה את חוד המחק של הפוליסאר ריו כלפי מרוקו ומאוריטניה, ובמיוחד כלפי האחרונה. כשזו מהווה את החוליה החלשה בברית בין השתיים. ברקע ניצבה כמוכן אלג'יריה, שלה סכסוך גבולות רדום-למחצה וותיק למדי עם מרוקו דוקא. יתירה מ זאת, השתלטות צבא מרוקו על

מאת
ד"ר עמיהוד ישראלי

שנת 1973 הייתה שנת מפתח להבנת האירועים שהתרחשו בקצב מהיר באפי ריקה המערבית; שכן בשנה זו הוקמה באלג'יריה, בסמוך לצומת הגבולות שבין אלג'יריה, מרוקו ומאוריטניה, "הוועידה העממית לשיחור סקית אל-חמרה וריו ה"אורו" (פוליסאריו"). אירגון מהתחתי זה, שזכה כבר בצעדי הראשונים לתמיכת אלג'יריה ולוב הדיקטאטור, נועד לנהל לוחמה זעירה בשליטה הספרדית של ריו ה"אורו, סהרה הספרדית לשעבר.

בפברואר 1976 החליטה ממשלת ספרד, שנאלצה מעומס לוחמת ההתשה והגדילה של הפוליסאריו, לפנות את כוחותיה מסהרה הספרדית. בעת ובעונה אחת הפוליסאריו, ממקום מושבו באלג'יריה, על כניון, "הרפובליקה העממית הדמוקרטית של סהרה", יצאו ההכרזה למועד הפיגוע הספרדי גבע מהתקדים הכללי-אפריקאי, הקובע כי מימשל עצמאי מוקם אוטומטית בכל מושבה שהאירופים מפנים, ואכן, הכי רות העצמאות הוכרזה רשמית ע"י 10 מדינות אפריקאיות בעלות אוריינטציה פרו-סובייטית. יתרה מ זאת, צפון קוריאה הקומוניסטית הכריזה בממשלת הפוליסאריו והעניקה לה גושפנקא של כלל מדינות הגוש המזרחי.

● סיוע מנסיכויות הנפט

הצבא הספרדי אכן פינה את המושבה, ואילו 3,000 חיילי המיליציה המקומית, שטופחה וצויידה ע"י הספרדים, היפנו עורף, ברחו על נשקם וצידם לאלג'יריה השכנה, והיוו תיגבורת חשובה ליחידות הגרילה של הפוליסאריו. דא עקא, במקביל לפינוי הספרדי נערך מיבצע בוק צבאי ומתואם בין מרוקו ומאוריטניה, שתי הריבויות בעבר הלא רחוק: צבאוי תיחו פלשו לסהרה הספרדית והמושבה לשעבר הולקה חיש מהרה בין שתי המדינות מחצה על מחצה, כאשר מרוקו וכתה בחלק הארי של התושבים (כ-60,000), ואילו היתרה (15,000) טופחה למאוריטניה.

צפון סהרה הספרדית, סיכלה למעשה, את שאיפתה הישנה של אלג'יריה לקרוע צוהר אל חוף האוקיינוס האטלנטי.

עיקר העול הצבאי במאבק נגד הפוליסאריו נפל על כתפיה הדלות של מאוריטניה. תוך שלוש שנים נאלצה המדינה לשלש את כוחה הצבאי, הנאמד עתה בכ-15,000 חייל, ולהזדקק לסיוע כספי רב ממדים מנסיכויות הנפט הערביות של המפרץ הפרסי (עד 400 מיליון דולר בשנה תיים האחרונות). בדיעבד, הפכה מאוריטניה המתשת לגרורתה של מרוקו, המספקת לה שירותים בסיסיים, תוצרים כלכליים וחלימצב, כ-6,000 חייל, להגנה על הבירה ולמניעת התפוררותה של המדינה. גה אפילו צרפת נזעקה לעזרת מאוריטניה, ולוא רק מהבחינה הכלכלית: מטוסי חיל-האוויר הצרפתי ביצעו אשתדך גיחות הפצצה מבסיסהם בסנגאל, על מרחבי המדיבר השוממים, בדלקם אחר יחידות הגרילה הממונעות של הפוליסאריו.

● מלחמת התשה

הרף כל זאת, הגיעה מאוריטניה בתחילת שנה זו למצב של פשיטת רגל מוחלטת ולגידעון בן עשרות מיליוני דור לרים במאונה המסחרי. מלכתחילה, היה

את ידיה מהלחימה בפוליסאריו. התקפותה של מאוריטניה מלחמת ההתשה הבלתי-מוכרעת חוללה תפנית יסודית במרחב סהרה המערבית. מעתה ניצבת מרוקו בגפה הז מול לוחמי הפוליסאריו, והן נגד יריבתה הוותיקה, אלג'יריה: הכרעתו של חסאן מלך מרוקו להמשיך במאבק ביתר, עזר הינה הרתי גורל, שכן החמרת הקרבות עלולה להור ליד לעימות חזיתי עם אלג'יריה, בעלת בריתם ופטרונותם של אנשי הפוליסאריו. למרוקו ולאג'יריה גם יחד מוקדי חיכוך משותפים בגבולות הקבועים הארוך ומסורת של תקריות אלימות. אם, אכן, מרוקו ואלג'יריה, הרי שהסכסוך יחרוג מתחומי סובייטית וממחשני הנשק הגדור לים של צבא אלג'יריה, טאקטיקת פשיטות-העומק הניידות של אנשי הפוליסאריו גרמה לשיבושי חיים לא נסבלים הן במאוריטניה והן בשטחים שסיפחה מסהרה הספרדית, בהנאי לחימה אלה, במרחבי ישימון אינסופיים — נבצר ממאוריטניה ומבעלות בריתה להשיג הכרעה מוחצת; כוחה ומשאביה הדלים כורסמו ללא הרף ע"י מלחמת התשה שנינקטה ע"י יחידות הגרילה הממונעות. כך, אפוא, גמלה באחרונה ההחלטה המאוריטנית למשוך

התפתחות אפשרות מעין זו — פירושת קרע עמוק בעולם הערבי ובקיע חמור בסולידאריות של האירגון לאחדות מדינות אפריקה.

הכרעה הרשמית של מרוקו על כ"י פית איורו כרום המערבי כסהרה, שמאוריטניה ויתרה עליו כמסגרת הסכם השלום עם הוועידה הפוליסאריו לפני כעשרה ימים — הוא שזם נוסף במאבק בין מרוקו ואלג'יריה על סהרה הספרדית לשעבר.

מאבק זה אשר חולל בימים האחרונים תקריות אש, שבמהלכן נהרגו לפי הדיווחים מאות חיילים מרוקניים, עלול להגיע לכלל עימות חריף וגלובאלי בין המעצמות הבוחשות בקדירה: ברית-המועצות ובעלות בריתה מחד גיסא וארצות-הברית וצרפת — מאידך גיסא.

מה קורה בעצם בסהרה המערבית?

מאוריטניה, מושבה צרפתית לשעבר, החובקת למעלה ממיליון קמ"ר (קצת יותר מטצרים) בשימוניו הצחיחים של מדבר סהרה המערבית ועד לחופי האוקיינוס האטלנטי, מאכלסת פחות מ-1.4 מיליון אורחים, רובם ככולם נוודים, כשלושה רבעים מאוכלוסי מאוריטניה הם ערבים ברברים, ודברי ערבית בניב מגרבי, והי יתרה — בסמוך לגבוח סנגל — הינם גורואידים ועובדי אלילים, שחק מולה ובאוקטובר 1960 זכתה מאוריטניה לעצמאות מלאה, במיסגרת הבריתיים הצרפתי, לאחר 57 שנות כיבוש ושלטון זר.

● מירבצים נדירים

אולם למרוקו, השכנה החזקה מצפון, היו תביעות מסורתיות לסיפוח מאוריטניה במיסגרת הגשמת חזון "מרוקורב" תי" לא יפלא, אפוא, שעוד בשנת 1956 העלה מלך מרוקו את תביעות הסיפוח שלו ולהלן, — התנגד, כמוכן, למתן העצמאות למדינה זו. מאחורי שאיפת הגדלות המרוקנית השתתרו אינטרסים כלכליים מוחשיים ביותר, שנושעו על קיום עתודות של עפרות ברזל משוחרות (למעלה מ-100 מיליון טון) בחבל פורי גורו שבמאוריטניה המרכזית, וכן על תפוקה סדירה של מירבצי נחושת בריכוזיות גבוהה (בשיעור 30 אף טון לשנה). בנוסף לכך, גודע כבר בשנות ה-50 על שורת מירבצים יקרים ונדירים המשותרים עים במאוריטניה המידברית, כגון — גבס, גופרית, פוספטים, וכן עופרות ופולראם וטיטאניום היוניים כליכך לתעשיות הפלדה. מכל מקום, מרוקו נאלצה להשלים בעלי-כוחה עם מתן העצמאות למאוריטניה, וזו התמסדה והוכרה בעולם הערבי ואף התקבלה כחברה בליגה הערבית, בנובמבר 1973.